

Handbok

*- Vid förskrivning av förbrukningsartiklar vid inkontinens,
blås- och tarmdysfunktion i Västra Götaland*

Fastställd av Vårdsamverkan Västra Götaland (Ledningsgrupp för
samverkan mellan region och kommuner i Västra Götaland)

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
Om handboken.....	3
Förbrukningsartiklar vid blås- och tarmfunktionsstörning	3
Definition av förbrukningsartiklar	3
Sortiment.....	3
Ansvarsfördelning.....	4
Vårdgivarens ansvar	4
Verksamhetschefens ansvar.....	4
Förskrivarens ansvar.....	4
Patientens ansvar	4
Egenvård.....	4
Kompetenskrav.....	4
Förskrivning i vårdkedjan	6
Ren Intermittent kateterisering (RIK).....	7
Perkutan nefropyelostomikateter (p-kateter)	7
Tarmskölningsprodukter	7
Förskrivning till barn med blås- och tarmdysfunktion	7
Förbrukningsartiklar i olika situationer	8
På sjukhus.....	8
I ordinärt eller särskilt boende	8
Vid resa	8
Kostnadsansvar	8
Kostnader och avgifter för patienter.....	8
Förskrivning till person folkbokförd utanför Västra Götaland.....	8
Förskrivning till person från andra länder	9
Förskrivning till person med skyddade personuppgifter	9
Länkar	9

Om handboken

Handboken har som utgångspunkt i lagstiftning och politiska beslut och riktar sig till dig som förskriver förbrukningsartiklar vid blås- och tarmdysfunktion. Syftet med handboken är att klargöra förskrivnings- och kostnadsansvar i vårdkedjan samt att förskrivning sker på lika villkor i Västra Götaland.

Förbrukningsartiklar vid blås- och tarmfunktionsstörning

I *hälso- och sjukvårdslagen* framgår att region eller kommun ska erbjuda förbrukningsartiklar till personer med urininkontinens, urinretention eller tarminkontinens.

[Hälso- och sjukvårdslag \(2017:30\)](#)

Definition av förbrukningsartiklar

I Västra Götaland benämns förbrukningsartiklar vid urininkontinens, urinretention eller tarminkontinens för "förbrukningsartiklar vid blås- och tarmdysfunktion" och här i handboken används benämningen "förbrukningsartiklar".

Förbrukningsartiklar i Västra Götaland är indelade i produktgrupper, vilket framgår under rubriken [Anvisning om förskrivning av förbrukningsartiklar](#).

Förbrukningsartiklar är medicintekniska produkter som är avsedda för att användas vid blås- och tarmdysfunktion. "Lagen om medicintekniska produkter" definierar de säkerhetskrav som ska uppfyllas.

Patienter med blås- och tarmdysfunktion ska beredas möjlighet till ett jämlikt och aktivt deltagande i samhällslivet. Förskrivning av förbrukningsartiklar är ett av flera viktiga medel för att nå full delaktighet.

Den nationella "Vårdhandboken" säkerställer god och säker vård på lika villkor. I "Vårdhandboken" finns flera avsnitt som berör användning av förbrukningsartiklar och där framgår metदानvisningar och arbetsmetoder.

[Lagen om medicintekniska produkter \(SFS 1993:584\)](#)
[Vårdhandboken](#)

Sortiment

Sortimentet i Västra Götaland är upphandlat utifrån patientens behov för att tillgodose olika patientgrupper. Förskrivning sker i samråd med patienten vars önskemål, vardagliga aktiviteter och behov spelar in i valet. Förskrivningen görs i första hand utifrån upphandlat sortiment. Om patientens individuella behov inte kan tillgodoses med upphandlat sortiment kan förskrivning utanför sortimentet göras. Förskrivning av hjälpmedel utanför sortiment följs upp löpande av Läkemedelsnära Produkter (LMN).

Ansvarsfördelning

[Gemensamma anvisningar handböcker – Ansvarsfördelning](#)

Vårdgivarens ansvar

[Gemensamma anvisningar handböcker – Vårdgivarens ansvar](#)

Verksamhetschefens ansvar

[Gemensamma anvisningar handböcker – Verksamhetschefens ansvar](#)

Förskrivarens ansvar

[Gemensamma anvisningar handböcker – Förskrivarens ansvar](#)

Patientens ansvar

[Gemensamma anvisningar handböcker – Patientens ansvar](#)

Egenvård

En ordinerad hälso- och sjukvårdsåtgärd som kan utföras av patientens själv, förälder eller annan lämplig person ska vara föremål för ett beslut om egenvård.

[Gemensamma anvisningar handböcker – Egenvård](#)

Kompetenskrav

I *Socialstyrelsens föreskrifter om användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården* framgår att läkare, sjuksköterskor, sjukgymnast/fysioterapeut och barnmorska är förskrivare av förbrukningsartiklar.

För att få förskrivningsrätt krävs att förskrivare är

1. anställda hos landsting, kommun eller vårdgivare som har avtal med landsting eller kommun, och
2. utsedda av en vårdgivare

Verksamhetschef eller motsvarande utser vilken personal inom sin verksamhet som ska få förskrivningsrätt. Förskrivare ska vara registrerad i vårdgivarens register över förskrivare.

Förskrivareregister som baseras på personalens behörigheter i Sesam LMN kan tillhandahållas från Läkemedelsnära Produkter (LMN).

- Lägsta kompetens för den behöriga hälso- och sjukvårdspersonal (läkare, sjuksköterska, sjukgymnast/fysioterapeut och barnmorska) som förskriver förbrukningsartiklar bör vara 7,5 hp kring blås- och tarmdysfunktion.
- Hälso- och sjukvårdspersonal som förskriver förbrukningsartiklar bör ha en uroterapeut att vända sig till för stöd och rådgivning. Uroterapeuter är specialistutbildade sjuksköterskor, läkare eller sjukgymnast/fysioterapeut i uroterapi (40 hp).

[Socialstyrelsens föreskrifter om användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården \(SOSFS 2008:1\)](#)

Förskrivning i vårdkedjan

Förskrivning av förbrukningsartiklar ska föregås av individuell utredning och om möjligt behandling av bakomliggande orsak. Förskrivning av förbrukningsartiklar ska alltid vara individuell.

Förskrivar- och kostnadsansvar följer hälso- och sjukvårdsansvaret. Fördelning av hälso- och sjukvårdsansvaret framgår i *Hälso- och sjukvårdsavtalet* som upprättats mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland.

- Kommunerna ansvarar för förskrivning till patienter i särskilt boende och till patienter som är inskrivna i hemsjukvård.
- Regionen ansvarar för förskrivning till patienter i ordinärt boende.

När hälso- och sjukvårdsansvaret övergår från en vårdgivare till en annan ska informationsöverföring ske via remiss och/eller samordnad vårdplanering. Det innefattar överföring mellan sjukhus/habilitering, primärvård och kommun. Förskrivar- och uppföljningsansvaret övergår då till den som övertar hälso- och sjukvårdsansvaret.

Vid överföring av patienten till kommunal hälso- och sjukvård sker informationsöverföringen i samband med vårdplaneringen där kommunens patientansvariga sjuksköterska, uroterapeut/ specialutbildad sjuksköterska, läkare och patient/närstående är delaktiga.

I *Krav- och kvalitetsboken VG Primärvård* framgår att vårdcentraler ansvarar för förskrivning till de patienter som valt att lista sig på vårdenheten. I de fall en patient väljer att lista om sig till annan vårdcentral har förskrivaren rätt att makulera aktuell förskrivning och hänvisa till förskrivare på vald vårdcentral. Dock måste patientsäkerheten gå i första hand och vårdgivaren har ett ansvar så att patienten inte är utan förbrukningsartiklar.

Uppföljning av patientens symtom och behov av förskrivna förbrukningsartiklar ska ske regelbundet. Uppföljning ska genomföras till dess behovet upphört eller hälso- och sjukvårdsansvaret överförs till annan vårdgivare.

Utprovning och förskrivning ska så långt som möjligt ske i samråd med patienten.

Patient som är utredd och har ett behov av förbrukningsartiklar har rätt att få dem förskrivna.

[Hälso- och sjukvårdsavtalet i Västra Götaland – reglerar hälso- och sjukvårdsansvaret mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland](#)

[Samordnad vård- och omsorgsplanering i Västra Götaland – SVPL](#)

[Krav- och kvalitetsbok 2019](#)

Ren Intermittent kateterisering (RIK)

RIK ordineras av läkare. Uppstart och inläring av RIK ska utföras av uroterapeut/specialutbildad sjuksköterska. Specialistenheter utreder, behandlar och följer upp grundorsaken till blåstörningen. De förskriver också förbrukningsartiklar tills patienten överförs via remiss eller samordnad vårdplanering till annan vårdgivare för fortsatt förskrivning och uppföljning. Ordinerande läkare föreslår när patienten kan överföras till annan vårdgivare. Överföringen ska ske efter överenskommelse mellan överförande och mottagande enhet. När hälso- och sjukvårdsansvaret övergår till annan vårdgivare tar också mottagande enhet över förskrivar- och uppföljningsansvaret. Specialistenheterna finns tillgängliga för råd och stöd. Som stöd vid informationsöverföring rekommenderas en ordinationsblankett.

[Samordnad vård- och omsorgsplanering i Västra Götaland - SVPL](#)

Perkutan nefropyelostomikateter (p-kateter)

För de patienter där det är aktuellt med skötsel av p-kateter i kommun eller primärvård ska informationsöverföring ske via remiss och/eller samordnad vårdplanering. Mottagande verksamhet förskriver samtliga förbrukningsartiklar i Sesam LMN.

Tarmskölningsprodukter

Tarmskölningsprodukter förskrivs och följs upp av specialistenheterna.

Förskrivning till barn med blås- och tarmdysfunktion

Förskrivning till barn sker på den enhet där utredning och bedömning av barnets behov görs. När barnet är utrett och ytterligare behandling inte är aktuell kan barnet, efter överenskommelse, överföras till habilitering/barnmottagning/primärvård för fortsatt förskrivning.

Vid 2-4 års ålder har barnet vanligtvis fått en ökad blåskontroll och förväntas vara torra dagtid. Daginkontinens behandlas tidigast från 5 års ålder.

Till barn under 3 år som har en sjukdom eller funktionsnedsättning som medför en ökad förbrukning av blöjor, rekommenderas att den uppskattade merförbrukningen förskrivs.

Behandling av barn med primär nattenures inleds vanligtvis vid 6 års ålder.

[Regional medicinsk riktlinje – Icke akuta sjukdomstillstånd hos barn och ungdomar](#)

Förbrukningsartiklar i olika situationer

På sjukhus

Förbrukningsartiklar tillhandahålls av respektive avdelning under vårdtiden.

I ordinärt eller särskilt boende

Vid utskrivning från sjukhus eller vid uppstart med nya förbrukningsartiklar ansvarar behandlande enhet för att patienten har tillgång till förbrukningsartiklar. Patienten måste klara sin situation tills mottagande enhet har möjlighet att förskriva och patienten hinner få en leverans. Patientsäkerheten måste alltid gå i första hand och vårdgivarna ansvarar för att patienten inte blir utan förbrukningsartiklar. Har patienten inga förbrukningsartiklar ska behandlande enhet skicka med förbrukningsartiklar för cirka 10 vardagar.

Vid resa

Grundprincipen är att patienten tar med sig förbrukningsartiklar vid resa så att det räcker för hela restiden. Det finns möjlighet att få leverans till en tillfällig adress utanför Västra Götaland men inom Sverige. Patienten kontaktar förskrivaren som avgör om leverans utanför Västra Götaland kan göras eftersom det medför en merkostnad för förskrivande enhet. Se vidare i LMNs beställningsrutiner.

Vid utlandsvistelse ansvarar patienten för att ta med förbrukningsartiklar för hela restiden, oavsett reslängd. Leveranser kan inte ske utanför Sverige.

[Beställningsrutiner Läkemedelsnära Produkter i Västra Götaland](#)

Kostnadsansvar

Den verksamhet som har hälso- och sjukvårdsansvaret förskriver och betalar förbrukningsartiklar för personer som är folkbokförda i Västra Götaland.

Kostnader och avgifter för patienter

Förbrukningsartiklar och distribution av förbrukningsartiklar är skattefinansierade och därmed kostnadsfria för patienten.

Förskrivning till person folkbokförd utanför Västra Götaland

Vid förskrivning till patienter som är folkbokförda utanför Västra Götaland regleras förskrivning enligt *Riksavtal för utomlänsvård och kommentarer*.

[Riksavtal för utomlänsvård och kommentarer](#)

Förskrivning till person från andra länder

[Gemensamma anvisningar handböcker – Vård av personer från andra länder](#)
[Beställningsrutiner Läkemedelsnära Produkter i Västra Götaland](#)

Förskrivning till person med skyddade personuppgifter

[Gemensamma anvisningar handböcker – Förskrivning till person med skyddade personuppgifter](#)
[Beställningsrutiner Läkemedelsnära Produkter i Västra Götaland](#)

Länkar

Beställningsrutiner Läkemedelsnära produkter i Västra Götaland

<http://regionservice.vgregion.se/lmn/riktlinjerdokument/handbocker>

Läkemedelsnära Produkter

<http://regionservice.vgregion.se/lmn>

Gemensamma anvisningar handböcker

<http://regionservice.vgregion.se/lmn/riktlinjerdokument/handbocker/gemensamma-texter/>

Hälso- och sjukvårdsavtal mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland

<http://www.vgregion.se/halsa-och-varld/vardgivarwebben/uppdrag-och-avtal/kommunsamverkan/hosavtal/>

Hälso- och sjukvårdslag (SFS 1982:763)

[Hälso- och sjukvårdslag 2017:30](#)

Krav- och kvalitetsbok VG Primärvård

[Krav- och kvalitetsboken](#)

Lagen om medicintekniska produkter (SFS 1993:584)

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-1993584-om-medicintekni_sfs-1993-584/

Patientlag (2014:821)

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/sfs_sfs-2014-821/

Regional medicinsk riktlinje – Icke akuta sjukdomstillstånd hos barn och ungdomar

<http://www.vgregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/startside/Vard-och-halsa/Forvardgivare/Regionala-medicinska-riktlinjer/Barn/>

Samordnad vård- och omsorgsplanering i Västra Götaland

<http://www2.vgregion.se/sv/Ovriga-sidor/Samordnad-varoplanering/>

Socialstyrelsens föreskrifter om användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården (SOSFS 2008:1)

<http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2008-1>

Vårdhandboken

<http://www.varhandboken.se/>